

Õigus ja Kohus

Õigusteadusline ajakiri

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisa ▽ ▽ ▽ ▽

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ▽
cand. jur. J. Wilms

Nr. 9

September

1912

Seltsideseadus.

J. Wilms.

Seltsiõid asutatakse meil igapäew ifka rõhsem. Sel-
lepärast on ajakohane lühifest seletust selle kohta awal-
dada, kudas seltsiõid tuleb asutada. Paljude seltside põh-
justkirjad jääwad ka just sellepärast registrerimata, et
nende kokkuseadmise ja sisseandmise juures kõiki seaduse
nõudeid tähele ei ole pandud. Ssegi on juba põhjusid
palju, mispärast seltside põhjustkirjad finnitamist ei leia,
nii et neile põhjustele uusi juurde ei peaks tohtima anda.

Käesolewas artiklis kõneleme nõndanimetatud 1906.
aasta 4. märtsi ajutistest seltside- ja ühisustemäärustest.
Need määrused käiwad seltside kohta, mis mitte ainelise
kasu kättepuüdmise otstarbel ei ole asutatud. Kõik teised
seltsid tulewad ministeriumide kaudu asutada, maha ar-
watud need, mis normalpõhjustkirja järele käima pan-
dakse; wiimased finnitatakse käesolewa seaduse järele.
Kuid ka waimliste huwidega seltsidest ei käi käesolewa
seaduse alla: 1) usuliste eesmärkidega seltsid ja 2) seltsid,
mis õpilased oma ülemuse loaga asutawad. Nii käi-
wad siis 4. märtsi seaduse alla suuremalt osalt harili-
tud kulturaliste eesmärkidega seltsid. Majanduslise ise-
loomuga seltsidest tulewad käesolewa seaduse järele, nagu
juba tähendatud, normalpõhjustkirjaga seltsid finnitada.
Beale selle on niisugusid eriotstarbetega seltsiõid, mille

asutamine ja finnitamine seaduses eraldi on nähtud. Et need aga kitsast ringi eriametnikka huwitavad, siis jääwad nad käesolewast artiklist wälja.

Seltsits kutsutakse seltsideseaduse järele mitme isiku ühinemist, kes oma ühiseks töötamiseks teatud eesmärgi on walinud, mis aga mitte ainelises kasupüüdmises ei seis. Viiduks nimetab seltsideseadus kahe wõi mitme seltsi ühinemist, olgu wõi asemikkude kaudu.

Selle seaduse järele on seltsid kahte moodi: põhjuskirjata seltsid ja põhjuskirjaga seltsid. Esimeste asutamise korral ei ole waja täielikku põhjuskirja kubermangu seltsiasjade komisjonile teada anda, teiste asutamise puhul aga on seda waja teada anda.

Üks tähtis asjaolu on mõlemate seltsigrupede kohta ühine, ja see on, et seltside asutamiseks wormilikult mitte enam luba waja ei ole paluda, nagu see siamaale sündis, waid nüüd saab teadaandmisest küllalt ja administratsioonil ei ole enam mitte lubamise, waid keelamisewõim: eitaw, mitte jaataw võim. Wormilikult oleme siis Shtu-Europa seaduseandwusele sammu lähemale astunud.

Sisuliselt ei ole õieti küll mitte palju muutunud. Iseäranis wäheks jääb see luba-andmise muutmise keelamise-õiguse wastu põhjuskirjaga seltside juures. Nende asutamiseks ei ole küll mitte luba waja, selts aga ei saa enne oma tegewust alustada, kui põhjuskirja registrisse sisse on kirjutatud. Selle õiguse peab seltsiasjade komisjon küll kuu aja jooksul tegema, nagu seadus käsib, aga selles käsus ei ole ära nähtud, mis tagajärg selle käsu täitmatajätmisel on ja kuidas komisjoni saab sundida, et ta seda tähtaega kinni peaks. Küll on aga teada, et tihti kuust aasta saab.

Mis wähe on nende kahe seltsidegrupe wahel? Põhjuskirjaga seltsil on õigus: liikumata warandust omandada ja wõõrandada, kapitalisid asutada, lepinguid teha, kohustusi oma peale wõtta ja kohtus kosta ning nõuda. Ilma põhjuskirjata seltsil ei ole neid õigusi mitte ja sellega annab ta ainult koostäimise võimaluse. Seda on aga terge asutada.

Isikud, kes niisugust seltsi tahavad asutada, teatawad sellest kubernerile teada-andmise teel. Teada-andmisele peavad vähemalt 3 isikut alla kirjutama. Nende allkirjad peavad notariuse poolt tõendatud olema. Niisamuti peab notarius nende allakirjutajate seaduslist õigusewõimet tõendama.

Selles teada-andmises peavad üleval olema: 1) Seltsi eesmärk; 2) asutajate nimed, isanimed, perekonnanimed, seisus ja elukoht; 3) seltsi tegewusepiirkond; 4) seltsi juhatajate walimisekord; kui eestseisust walida tahetakse, siis wiimase walimise ja täiendamise kord, niisamuti ka juhatajate ja eestseisuse asukoht; 5) liikmete sisse- ja wälja-astumise kord.

Kui kuberner teada-andmise kätte on saanud ja arwab, et seltsi awada ei wõi, siis annab ta asja Kubermangu Seltsiasjade-komisjoni kätte läbi waadata. Kui kahe nädala jooksul sellest päewast, mil kuberner teada-andmise kätte sai, asutajatele, kes teada-andmise sisse saatsid, komisjonist seltsi awamise kohta täpipealt põhjendatud keeldu ei tule, siis wõib selts oma tegewust algada.

Magu siit näha, annab seadus Kubermangu-komisjonile kindla tähtaja, kaks nädalat, mille jooksul komisjon awamist wõib keelata. Kui komisjon selle aja jooksul oma õigust ei tarwita, siis ei wõi ta awamist enam takistada.

Siin on teadaandmise-wiis rohkem läbi wiidud kui põhjuskirjaga seltside asjus. Seaduses on üteldud, et komisjon täpipealt põhjendatud keelu teada peab andma. Siin on nüüd segaseks jäänud, mis asutajatel niisugusel korral tuleb teha, kui lihtne, ilma põhjendusega keeld teada antakse wõi kui keelu teada-andmise tähtaeg mööda lastakse minna. Erijuhtumisel on küll rohkem teoorialine huwi, sest kui keeld tuleb, olgu ta põhjendatud wõi põhjendamata, ei saa tegelikult tema wastu toimetada ja wõib ainult kaebada. Kui aga keeld hiljaks jääb ja selts oma tegewuse on alustanud, siis on juba

tegelik huwitaw küsimus, mida siin teorialiselt ära ei saa otsustada.

Ühe nõu järele võiks aga asutajad küll teada: kui seaduses määratud tähtsajal teeldu ei ole, siis tuleb seltsi tegewus otsekohe awada, nagu seadus seda lubab.

Nagu juba tähendatud, ei wõi niisugused põhjuskirjata seltsid liikumata warandust omandada ja pole neil üleüldse mitte kōiki juridikalise iisitu õigusi. Need seltsid on aga, nagu ka juba tähendatud, wāga head selle poolest, et neid kergem on asutada ja selle läbi hõlpaste laiemat seaduslikku koostāimise-wōimalust wōib muretseda. Niiviisi wōiks lugemiseringisid, eneseharimiseringisid jne. kōnede, koosolekute ja muude etetwōtte toimepanijaks asutada.

Teiste, põhjuskirjadega seltside asutamise kord on teistsugune. Siin tuleb ühes teada-andmisega ka kaks eksemplari põhjuskirja komisjoni kätte saata. Teada-andmises tuleb siin üles lugeda: 1) seltsi eesmärk; 2) asutajate nimed, isanimed jne.; 3) tegewuse-piirkond; 4) juhatuse walimisekord; 5) liikmete sisseastumise- ja lah- tumisekord — see tähendab, karmapealt needsamad punktid, mis ilma põhjuskirjata seltside teada-andmise seeski. Teada-andmine tuleb ka notariuse juures alla kirjutada, kes allkirjad ja õigusewōime tõeks tunnistab. Teada-andmine ühes põhjuskirjadega, kahes eksemplaris, saadetakse kubernerile kätte.

Põhjuskirjas peawad ära tähendatud olema: 1) Seltsi nimi, eesmärk, tegewuse-piirkond ja -abinõud; 2) asutajate nimed, isanimed, perekonna-nimed, seisus ja elukoht; 3) liikmete sisseastumise ja lah- tumise kord; 4) liikmemaksu suurus ja maksmise kord; 5) eestseisuse koosseis, tema walimise ja täiendamise kord, tema wōimupiirid ja asukoht; 6) liikmete peakoosoleku kokkufutsumise kord, aeg ja koosoleku wōimupiirid; 7) kontrolli- pidamise kord; 8) põhjuskirja muutmise kord.

Siin olgu tähelepanemist selle peale juhitud, et põh- juskirjast midagi wälja ei jätaks, mida seaduse järele sinna üles peab wõtma. Asutajate nimed ja teised asu-

tajate kohta käiwad teated wõetagu põhjustkirja wiimase punkti alla üles. Mõnikord seda ei tehta, sest peale wiimast punkti tulewad kohe asutajate allkirjad ja sellepärast arwatakse, et iseäralist punkti selle kohta põhjustkirjas enam waja ei ole. Mõnikord wõib ju niisugune põhjustkiri läbi minna, aga kui komisjonis wormist wilsalt fännipidajad liikmed juhtuwad olema wõi kui teatud põhjustkirjale raskusi soowitakse teha, siis annab niisugune asjaolu seaduse järele selleks täie wormilise wõimaluse ja selle eest peaks hoidma.

Kui põhjustkirja mõlemad eksemplarid walmis, siis peawad kõik asutajad sinna alla kirjutama. Neid allkirjaid ei ole waja lõendada lasta.

Seltsi põhjustkirja eelnõu antakse kubneri käsul Rubermangu Seltsiasjade-komisjoni; wiimane peab selle põhjustkirja kuu aja jooksul, sellest päewast arwates, milal põhjustkiri ühes teada-andmisega kubneri kätte anti, läbi waatama ja otsuse tegema, kas ta põhjustkirja registreerib wõi mitte. Saatawal korral kirjutatakse selts registrisse üles, mida komisjoni juures peetakse. Selts wõib oma põhjustkirjas tähendatud õigusi ainult sellest silmapilgust peale tarwitama hakata, kui selts registrisse ülesse on märgitud.

Peale registrisse ülestähendamist tehtakse põhjustkirja eksemplaride peale kubneri allkirjaga sellekohane märkus ja teine eksemplar saadetakse asutajatele kätte.

Registreerimise üle kuulutab Rubermangu Seltsiasjade-komisjon Senati kuulutustes ja Rubermangu Teatajas. Selleks otstarbeks peab teada-andmisele kuulutamiseraha juurde lisatud olema. Seda raha tuleb 466 kop. juurde lisada.

Kui seltsi põhjustkiri kubneri pealkirjaga tagasi tuleb, siis algab seltsi tegewus.

Niisugusel registreeritud seltsil on juridikalise isiku õigused, see tähendab, ta wõib lepinguid teha, kohut käia jne., nagu eespool juba üles loetud.

Seltsi lestwuse jooksul wõib juhtuda, et põhjustkirjas mõnesugused muudatusid ette peab wõtma. Kui ainult

registreritud seltsi juhatusel täiendamise korral tahetakse muuta, siis on niisugusest teadaandmisest, nagu põhjuskirjaga seltside juures sisse antakse, küllalt. Iga teistsuguse põhjuskirja=muutmise puhul on iseseisew registrerimine tarwilik.

Peale selle peab tähelepanemist juhtima, et seltside=seaduses tähtis punkt seltside waranduse üle sees on. Kui seltsi põhjuskirjas üteldud ei ole, kudas warandust peale seltsi tegewuse lõpetamist tuleb tarwitada, siis läheb warandus walitsuse omaks, mis teda seltsi eesmärgi kohasemalt peab tarwitama. Seisis seltsi warandus liikmete lõbude teenistuses, siis jagatakse warandus, peale wõlgade maha=arwamise, liikmete wahel, kes seltsi lõpetamise ajal seltsis olnud, ühetasaselt ära. Wandagu siis seda tähele, et kui warandus igaks juhtumiseks kindlalt ära määratud peab olema, siis see põhjuskirja üles tuleb wõtta. Muidu läheb warandus seltsi lõpetusel walitsuse kätte ja liikmed ei saa teda ise määrata.

Kui selts oma tegewust on alganud ja juhatusel walinud, peab juhatus oma walimisest politsei=ülemale wiibimata teada andma. Niisamuti peab juhatus igast oma koosseisu muutmisest politseile teatama. Niisamuti ka osakondade awamise ja seltsi enese lõpetamise üle.

Kui seltsid oma tegewuses põhjuskirjast wõi teadaandmisel ülesseatud juhtnõõrist kinni ei pea, siis paneb kuberner Rubermangu Seltsiasjade=komisjonile ette, seesugused seltsid kinni panna. Enne seda wõib aga kuberner seltsile ette panna wigasid ise wabatahtliselt ära parandada. Seltsid aga, mis seltside=seaduse määrused ei täida, pandakse otsekohe kinnipanemiseks ette.

Kui seltsi tegewus seltskondlilt julgeolekut wõi rahu ähwardab ehk jälle kõlblusewastase iseloomu omandab, siis wõib kuberner tema tegewuse oma wõimul seisma jätta, kinnipanemise asjas peab ta aga Rubermangu Seltsiasjade=komisjonile ettepaneku tegema.

Enne seltsi asja läbiwaatamist komisjonis wõib kubeneri käsul kohaliku uurimist ette wõtta, wõi komisjon wõib seda ühe oma liikme hooldeks anda.

Sellest, millal seltsi asi harutusele tuleb, antakse huwitatud isikutele teada: kas asutajatele või juhatusele. Istumisele ilmunud huwitatud isikud võivad suusõnalist seletust anda. Nende ilmunutajäämine aga ei jäta asja harutamist mitte seisma.

Rubermangu Seltsiasjade-komisjoni otsuste peale võivad huvitatud isikud kahe nädala jooksul kaebust tõsta. Tähtaega arvatakse komisjoni otsuse teada-andmise päevast. Kaebus kirjutatakse Valitseva Senati Esimese Departemangu nime peale ja antakse komisjonisse ära. Ruberner saadab nad ühes komisjoni seletusega Senatisse. Senat on viimane instants ja tema otsuse peale ei saa enam edasi kaebada.

Nii on lühedas kokkuvõttes seltsideseadus, mis meil 1906. a. 4. märtsi ajutiste määruste nime all maksmas on. Aga nagu palju teisi ajutisi määrusi, nii kipuvad ta käesolevad määrused oma puudustega jäädamaks seaduseks saama.

Mis liitudesse (seltside ühendusesse) puutub, siis peab neil tingimata põhjuskiri olema.

Sisemiste asjade ministril on õigus liitusid ja oja-fondadega seltsisid igal ajal kinni panna, kui ta nende tegewust seltsfondlikele rahule või julgeolekule kahjuliks arwab. Seaduses on ta ära nähtud, mispärast Rubermangu Seltsiasjade-komisjon seltsid kinnitamata võib jätta.

Seltsi seaduse järele on niisugused seltsid keelatud: 1) mille eesmärgid seltsfondlike kõlbluse vastu läiwad, mis kriminaalseaduse poolt keelatud või mis seltsfondlist rahu ehk julgeolekut ähwardawad; 2) poliitikalised seltsid, mille juhatus väljamaal viibib. Need on wormilikkude põhjuste kõrwal põhjused, mille pärast seltsisid kinnitamata võib jätta.

Seltsiasjade-komisjon peab oma otsust selles asjas, mis ta seltsi registreerimata on jätnud, täpisealt põhjendama.

Reß- ja alama kooli õpilased ei või seltsi asutada ega nendes ka tegewad olla. Üliõpilased võivad väl-

jaspool endi õpeasutust oma õpeasutuse põhjustirja põhjal seltsisid asutada või nendest osa võtta. Õpikutele, kes walitjuse asutustes, kroonu- ja eraraudteedel, või üleüldisel tarwitusel olemates telefoni-ettewõtetes teenivad, olgugi waba lepingu alusel (по вольному найму), võib nende ülemus ära keelata seltsidest osa võtta, mis ametnikkude keskel ei ole asutatud. Need teenijad ja ametnikud võivad aga oma keskel oma ülemuse loaga seltsisid asutada, mis ametikoostele wastu ei läi ja poliitikalisi sihtisid taga ei aja, aga oma majanduslist waimlist tasapinda tõsta tahawad. Siitudeks ei või niisugused seltsid mitte kofku heita.

Kõigile sõjawäes teenijatele ja sõjaministerumi ametnikkudele, ka waba lepingu põhjal teenijatele, on keelatud seltsidesse astuda, mis poliitikalist iseloomu kannawad. Niisamuti on neil keelatud koosolekuteft, mis poliitikalisi küsimusi harutawad, kui ka manifestatsioonidest osa võtta.

Magu juba omal ajal „Õiguses ja Kohuses“ seletatud, läiwad koosolekud, mis seltsid toime panewad, üleüldiste koosolekute seaduse alla. Seltside eneste liikmete koosolekud loetakse kinnisteks koosolekuteks ja neist ei tarwitse seaduse järele kellegile teada anda. Kubernerid aga on selles asjas sunduslikud määrused wälja andnud. Neist tunnen Eestimaa kubeneri omasid, kuna Liwimaa kohta läiwaid mul käepärast ei ole. Eestimaa kubeneri kohustawate määruste järele tuleb seltsi koosolekuteft teada anda. Maal tuleb ka seltsi eestseisuse koosolekuteft teatada.

Päranduse alalhoidmisest ja pärimise-õigustesse kinnitamisest Liwi- ja Eestimaa talupoja-õiguse järele.

A. Palwadre.

Sellekohased seadusemäärused leiduwad Wallafohtupidamise-seaduses, mis kõigis Baltimaa kubermangudes maksew on. Nii sünnib siis päranduse alalhoidmine ja

pärimise=õigustesse finnitamine Viivi- ja Gestimaa Talu-
poja=õiguse järele ühtlaselt, kuna pärimise=õigus kummaski
kubermangus oma rada käib ja nii mõnesti asjas teine-
teisest põhjalikult lahku läheb.

Sarilik eraseaduse põhjusemõte on, et igaüks ise peab
oma kasu eest kaitsema, oma huvide eest ise hoolt peab
kandma, kuna kohus ainult siis wahetele astub, kui õiguste
üle waielus tekib ja waidlejad kohtu poole pööravad.
Kui siis ei korja kohus ise lõendusi, mis ühe wõi teise
waidleja huwide kaitseks wõiksid olla, waid püüstab
waidlejate poolte poolt ettetoodud lõenduste põhjal.

Käesolewa küsimuse käsitamisel näeme aga, et kohus
teatawatel korradel ametlikult ise kohustatud on päri-
jate kasude eest wälja astuma, nende huwid oma kaitse
alla wõttes. See on näiteks

päranduse alalhoidmise kohta,

millest meie ta ülesseatud aine käsitamist algame.

Päranduse alalhoidmine käib selle wallakohtu piir-
konda, kus pärandus asub. Wallakohus peab päranduse
alalhoidmiseks kohe kaitse=abinõusid tarwitusele wõtma:
1) kui mitte teada ei ole, kes pärijad on, 2) kui pärijad
teada on, aga nad kõik koha peal (kus pärandus on
awanenud) puuduvad, 3) kui mõni pärijatest puudub
ja päranduse äraraiskamist kartma peab ja 4) kui pärijad
alaealised on wõi mõnel muul põhjusel hooletandmist tar-
witawad. Nimetatud korradel wõtab wallakohus oma
algatusel päranduse alalhoidmisele; tema peab aga seda
alati tegema, kui seda palub: 1) teegi pärijatest, 2)
testamentidegija, 3) kreditor, kellele kohtu poolt nõud-
mine wälja on mõistetud wõi nõudmise kindlustus an-
tud, 4) surunud wallaliikme ülemus.

Päranduse alalhoidmisele asudes peab kohus esiteks
päranduse koosseisu kohta selgust muretsema ja teiseks
päranduse hooletandja määrama. Esimese ülesandega
kindlustab kohus pärandusetompu kõrwaliste isikute was-
tu ja päranduse hooletandja määramisega loob ta pä-
randusele asemiku.

Päranduse alalhoidmise kaitse-abinõud seisawad päranduse üleskirjutamises, päranduse hulka käiwate asjade hindamises ja päranduse hoiuleandmises.

Päranduse üleskirjutamist toimetab wallakohtu määramise järele ette aratähendatud päewal keegi kohtu liikmetest ühes kohtu kirjutajaga. Harufordabel wõib kohtu eesistuja päranduse alalhoidmist üksi päinis ette kirjutada, kuid sellest peab järgmisel kohtuistungisel kohtule teatama ja kohus wõib eesistuja määramist finnitada ehk tagasi lükata.

Päranduse üleskirjutamisele kutsub wallakohus sedelite läbi: 1) neid kes waranduse hoiule palusid wõtta, 2) kes oma pärimise-õigustest kohtule teatasid, 3) järelejäänud abikaasa, 4) testamendi täitja, kui niisugune on määratud, ja pärijate eestkostja (kui pärijad õiguswõimeta on). Kõik need isikud saawad ainult sel korral kutsu, kui kohus teab, et nad kohtu piirkonnas elawad. Kuid nende juuresolek ei olegi tarwilik ja teatawatel ffordadel, kui kaitse-abinõude tarwituselewõtmisega wiivitada ei wõi, ei pea wallakohus mitte ära ootama, künas neile sedelid kätte toimetatakse, waid wõib kohe päranduse alalhoidmise abinõusid tarwitusele wõtta.

Päranduse üleskirjutamisel hindab asju wallakohtu liige. Kui huwiosalised isikud tema hindamistega rahul ei ole, siis wõiwad nad asjatundjate hindamist nõuda.

Kes üleskirjutamise ajal selles korteris elawad, kus surnud isik elas, peawad allkirja andma, et nemad ise midagi warandusest ära ei ole peitnud ja näinud ega kuulnud ei ole, et keegi muu jeda oleks teinud. Kes allkirja andes waleste tunnistawad, neid ähwardab türmi-
trahw 1 kuust kuni 8 kuuni.

Üleskirjutatud ja arahinnatud warandus antakse päranduse hoolekandja kätte hoiule; kui aga hoolekandjat kohtu poolt ei ole määratud, siis iseäralise hoidja kätte, selle juuresolijad pärijad eneste keskest wõi kõrwalt ühiselt määrawad. Kui pärijad puuduwad wõi isekeskis kokku ei lepi, siis määrab wallakohtu liige pärandusehoidja.

Hoidja võtab päranduse üleskirjutuse järele vastu ja annab selle kohta allkirja.

Nõnda on pärandusetomp findlaks tehtud ja hoiule antud. Päranduse äraraiskamist ega ärafadumist ei ole enam kartta. Kuid pärandusetombul peab ka oma asemil olema, kes tema kasusid kaitseks, selleks määrab wallakohus hooletandja. Hooletandja peab järgmistel korradel tingimata määratud olema: 1) kui päranduse hulka liikumata warandus käib, 2) kauplus, töökoda või tööstuse-asutus, 3) kui surnu nimel tarwis on nõudmist kohtusse anda, tema vastu antud nõudmises kohtjaks olla või kohtu otjuse täitmise juures olla. Päranduse hooletandja walivad niisamuti pärijad kõigi nõusolemisel eneste või kõrwaliste isikute hulgast. Kohus peab nende poolt walitud hooletandja ametisse finnitama. Kui pärijad puuduvad või isekeskis kohtu ei lepi, määrab wallakohus hooletandja.

Üleskirjutusel leitud sularaha, protsendipaberid ja kallid asjad hoitakse wallakohtus. Hoiul olematest summadest annab wallakohus tarwiliku summa matmisefuludeks ja surnu perekonna ülewalpdamiseks.

Kuid sellega ei ole wallakohtu osa pärijate huwide kaitstes weel lõppenud. Kui teada ei ole, kes pärijad on, ja kui nad teada on, aga kõik kohta peal puuduvad, siis kutsub kohus awalikkude kuulutuste läbi pärijaid pärandust vastu võtma. Kui äraolewate pärijate elukohad teada on, siis kutsutakse neid ka kohaliku politsei kaudu.

Kui 6 kuu jooksul pärijad ei ilmu, läheb pärandus selle kogukonna tarwitada, mille liikmeks päranduse järeljätja oli. Kuid 10 aasta jooksul võivad pärijad pärandust weel omale nõuda; alles siis kustub nende õigus lõpuliselt.

Wärimise=õigustesse finnitamine.

Ragu „Õiguse ja Kohtu“ lugejad juba teavad, on pärimine talupoegade juures kolmel alusel võimalik: seaduse, testamendi ja lepingu alusel. Wallakohtupidamise seaduses on juttu ainult seaduse ja testamendi alusel pä-

rimise-õigustesse finnitamist. See asjaolu tunnistab, et talupoegade juures lepingu järele pärimisi väga harva ette tuleb, ja lasseb järjeldada, et sel korral pärijad niisamuti oma õigustesse finnitataks, nagu siis, kui see seaduse ja testamendi alusel sünnib.

Räesolewa küsimuse käsitlemine oleks otstarbekohane ja tarvilik kolme küsimise peale wastust leida: 1) kas pärija peab alati paluma ennast pärimise-õigustesse finnitada, 2) misugune kohus finnitab pärimise-õigustesse ja 3) misugused tähtsajad on siin maksivad?

Wastus esimese küsimise peale leidub wallakohtupidamise-seaduse §§ 227. ja 228., millest järgneb, et pärijad ainult sel korral kohustatud on paluma ennast pärimise-õigustesse finnitada, kui päranduse alalhoidmiseks kohtu poolt kaitse-abinõud tarwitusele olid wõetud, sest kaitstud pärandus antakse ainult pärimise-õigustesse finnitatud pärijatele edasi.

Wastel korral wõib aga pärija (üks või misugusel alusel) ilma pärimise-õigustesse finnitamata päranduse waldajaks hakata, kuid oma õigustesse finnitamist wõib ta igal ajal paluda. Niisugustel korradel aga otsustab asja harilikult otstarbekohasus. On pärandajast ainult liikuw warandus maha jäänud, mis juba pärijate käes wallata wõi pidada on, ja pärijad selle jaotamises kokku lepiwad, siis muidugi suurt tarwidust pärimise-õigustesse finnitamise järele ei ole.

On aga pärandajast miski liikumata warandus, kuski hoiuasutuses seisew kapital, maha jäänud, liikuw warandus, mis kõwaliste isikute käes on ja mida nad wälja ei anna, wõi mis pärijate käes ongi, aga mida nad isestest ära ei saa jaotada, sest et nad osade suuruse äramääramises kokku ei lepi, siis nõuab juba otstarbekohasus pärimise-õigustesse finnitamist; muidu ei saa liikumata warandust oma nime peale üles kirjutada lasta, ei saa raha hoiuasutustest kätte ega warandust kõwaliste isikute käest.

Pärimise-õigustesse finnitab selle walla kohus, mille piirkonnas päranduse järelejätkaja elas. Päranduse koosseis

ja päranduse suurus ei etenda s in mingit osa: wallatohus finnitab p arimise digustesse, olgu pärandus kui suur tahes, kas liikumata või liikumas waranduses. Minufene tingimine on, et mõlemad, pärandaja ja pärija, talupojad ja pärandus walla piirkonnas oleks.

Seaduslikud pärijad annavad sellekohase palwe wallatohutule suusõnaliselt või kirjaliselt ära ja wallatohus m aarab kohtuistumise (mitte waremine kui kuu aega peale pärandaja surma); s inna kutsutakse ka kõik need pärijad, kes oma p arimise digusest kohtule teatasid. On pärijad kohtuliikmetele isiklikult tuttawad ja nende p arimise digused wiimastele teada, siis ei ole tarwis mingisugusid t endusi oma diguste kaitseks ette tuua. Wastasel korral peab pärija oma digust (s. o. sugulusel ahedust) tõendama ja selleks ristimiset ahed, abielusse-astumise tunnistused ja teised tarwilikud dokumendid ette tooma (kasupoeg, näituseks, kohtutunnistuse, et pärandaja ta omale kasupojaks on w otnud). On kohtul pärijate digused teada või on pärijad ise neid ettetoodud dokumentidega tõendanud ja ei hakka pärijad päranduse üle waidlema, siis finnitab wallatohus nad p arimise digustesse ja annab neile päranduse sellekohase allkirja peale kätte.

Kui pärijad ala-ealised või hoolekandmise all on, siis m aarab kohus nende p arimise diguste läbiwaatamiseks eraldi kohtuistumise ja kutsub selleks eestkostja või hoolekandja kui nende kasude kaitseja kohtusse.

L ahewad aga pärijad kohtus päranduse üle isekeskis waidlema (osa suuruse või päranduse koosseisu  aram aramises) ja ei lepi isekeskis kokku, siis lõpetab wallatohus asja ära ja pärijad peawad oma digusi sellekohases kohtus nõudmise teel nõutama, s. o. kui pärandus liikumata waranduses seisab või liikutawa waranduse w aartus üle 500 rbl. on, siis kohalises ringkonnakohtus; wastasel korral — kui pärandus liikuwast warandusest koos seisab, mille w aartus alla 500 rbl. on — rahukohtus.

Kui pärijad kohtus oma sugulust p arandajaga t endabada ei suuda või isekeskis waidlema hakkawad ja neid p arimise digustesse ei finnitata, siis ei anta ka p aran-

dust nendele üle, waid pärandus antakse hoolekandja walitsuse alla.

„Kui wallakohtus kas kirjalik testament hoiul on wõi suusõnaline testament kohtuprotokollidesse üles on kirjutatud ehk testament pärast pärandaja surma kohtusse on antud, siis määrab wallakohus kohtu istumise testamendi läbilugemiseks. Kohtu istumisele kutsutakse testamendi alusel pärijad, kuid ka need seaduslikud pärijad, kes oma õigustest kohtule on teatanud. Kui testament suusõnaline on, tuleb sellest kohtule niisamuti teatada ja kohus määrab istumise nende tõenduste (tunnistajate) läbikaalumiseks.

Nagu lugejad teawad, on testamendilistel pärijatel seaduslikkude pärijate seas eesõigus (kui testament seaduslik on); sellepärast annab ka kohus päranduse alati testamendi alusel pärijatele kätte, kui ta leiab, et testament seaduslikult on tehtud.

Testament tunnistatakse seaduslikuks, kui tema tegemise juures tarwiliku wormi on täidetud, s. o. kui wormilikult õige on (wallakohtu kaasabil tehtud, notariuse juures, tarwilik aru tunnistajaid jne.) Sisuliselt kohus testamenti ei haruta. Isegi mõne wormipuuduse korral wõib kohus testamenti seaduslikuks tunnistada, kui aga mingisugust kahtlust ei ole, et testamenti tõeste pärandaja wiimast soowi sisaldab. Sest talupoegade testamendid on seaduse järele eesõigustatud (Baltimaa Grafead. III t., §§ 2091—2092) ja seda on ka Senat oma otsustes seletanud.

Misugusid tähtaegi tuleks pärimiseõigustesse finnitamise puhul tähele panna?

Nagu juba eelpool tähendatud, ei ole pärijad mitte kohustatud paluma ennast pärimiseõigustesse finnitada. Selle palwe awaldamiseks ei ole ka mingit tähtaega määratud, nagu seda näituseks Wene seaduses on, kus testament aasta jookkul kohtule finnitamiseks ette peab pandama (X t., § 1063).

On kohtu poolt oma algatusel päranduse alalhoidmise abinõud ette wõetud, siis peawad pärijad, nagu juba

eelpool tähendasime, 6 kuu jooksul pärast viimase väljakutse avaldamist oma õigustest teatama — siis saavad nad päranduse täielikult kätte. Pärandust võivad nad veel 10 aasta jooksul nõuda, kuid päranduse sissetulekuid nad nõuda enam ei või.

Niisamuti maksew on nõudmise-õiguse ära-aegumise 10-aastane tähtaeg seadusliste pärijate pärimise-õigustesse kinnitamise korral: Kõik teised isikud võivad nõudmise teel 10 aasta jooksul oma õigusi päranduse kohta maksusele aidata. Mis ajast seda ära-aegumist tuleb lugeda, selle kohta ei ole Wallakohtupidamise-seaduses määrusi olemas. Kuid kolmanda kõite järele algab pärimise-õiguste ära-aegumine päranduse avamisest ja kõik nõudmised päranduse asjus aeguvad 10 aasta jooksul ära, päranduse awanemisest arwates.

Lühendatud tähtaeg on seaduslikult tunnistatud testamendi vastu waidlemise jaoks. Testamenti tühjaks teha võib nii siis ainult 1 aasta ja 6 nädala jooksul, päranduse üleandmisest arwates (kohus annab päranduse pärijatele kohe kätte, kui testamendi seaduslikult tunnistab).

Toimetuse kirjakaft.

Rüsim. 67. 1910. aastal wõeti walla-ametnikkude poolt meie walla piirides kõik wabadikkude majakused, vastu mājaoomanikkude tahtmist, Rubermangu Tulekinnituse-seltsi üles. Mitted tõrguwad tulekinnituse-seltsi raha maksma. Tõrkujatelt aga nõutakse see sunduslikult sisse. Kas on Rubermangu Tulekinnituse-seltsi walitsusel õigus vastu mājaomaniku tahtmist nende majasid kinnitada?

Wastus. Enne kui selle küsimise peale midagi wastata, peaks ligemalt asja teadma. Saatke küsimine veel kord ja seletage, mis alusel walla-ametnikud on talitanud. Kas mõne eeskirja või määruse põhjal? Niisamuti, kes nõuab ja kelle läbi nõutakse tõrkujate käest raha sisse?

Rüsim. 68. Juba 15 aastat töötab mees X. Waldhofi wabrikus; nüüd on ta aga seal nõdrameelsetks jäänud ja wabriku walitus saatis ta oma tulu peal nädalaks haigemajasse. Et aga paranemist niipea loota ei ole, siis

ei mäska wabrik enam ja wald on sunnitud mäsma, kui haiget wabalt ümber ei taha lasta jooksta. Nõdrameel-
sel töölisel on weel praegu paks ja tuge nõdala pall wab-
rikus sees. Kas on wabrikul õigus oma töölist walla laela
saata? Kui mitte, kudas peab wallawalitsus siis talitama?

Wastus. Wabrik on lohustatud töölisele siis mäs-
ma, kui kindlaks saab teha, et tema haiguse põhjuseks
mõni õnnetus töö juures on olnud ehk haigus ka kudadü
teisiti töötegemise otsekohene tagajärg on. See nõudmine
tuleb summa suuruse järele kas rahu- või ringkonnakohtusse
sisse anda. Et aga tööline nõdrameelne on, siis tuleb talle
seaduslikult hooleandja (попечитель) määrata. Senikaua
peab aga wald ta eest hoolitsema, kui enesel warandust
ei ole. Kõike seda kohtuainnisi mäsab ainult siis ette
wõtta, kui armata on, et haigus töö tagajärg on.

Rüsim. 69. 1912. a. märtsikuus oli kroonu metsast
omawoliliselt mitu koormat saare- ja wahtrapuu-pakkusid
raiatud ja wälja weetud. Metsawahitide otsimisel leiti
see materjal kroonumetsa ääres olewa talumaa pealt üles.
Mina, kui küla kümnit, olin otsimise juures lorda pidamas.
Süüdlast üles ei leitud ja materjal anti minu hoiu alla,
ehk ma küll werst maad sealt eemal elan. Materjal on
juba 4 kuud minu hoiu all ja ei ole weel tagasi wõetud.
Kas on külakümnit lohustatud ülemalnimetatud materjali
oma kulul hoidma? Kui ta taju peab saama, kelle poole ta
peab siis pöörama?

Wastus: Külakümnit, kui wallapolitse'i ametnit, on
lohustatud seda materjali hoidma. Kui ta oma jõul hoida
ei suuda, võib ta taju eest omale abi wõtta. Oma kulul
ei ole ta aga mitte lohustatud hoidma. Taju peab ta
materjali warastaja käest saama. Kui seda ei leita, siis
materjali omaniku käest.

Rüsim. 70. Oleme talukoja peal pärijad. Enne oma
surma (aastat 10 tagasi) laskis isa testamendi teha, kus
ta ära määras, kui palju tal liikuwat ja liikumata wa-
randust on. Testamenti pandi aga liikuwat warandust
palju vähem üles kui seda tõepoolest oli. Peale isa surma
jõi tema lell testamendi järele 10 aastaks kohta pidama.
Pärandust on praegu umbes 3 korda rohkem kui testamendis
on öeldud, ja seda mitte üksi sellepärast, et vähem üles on
pandud, waid ka, et warandus 10 aasta jooksul on kas-
wanud. Testament on seaduslikult tehtud. Koht on Eesti-
maal. Palun teada saada, kellele saab nüüd see jagu pä-
randust, mis peale testamendi on, kas kõigile pärijatele wõi
emale üksi?

Wastus: Kõigile pärijatele.